

Tekirdağ Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Üye İşletmelerin Gelişim Süreci ve Bugünkü Durumu

U.İşcan¹ M.Özder² A.R.Önal²

¹Türkoğlu İlçe Tarım Müdürlüğü, Kahramanmaraş

²Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ Ziraat Fakültesi, Zootečni Bölümü, Tekirdağ

Bu çalışmada Tekirdağ Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğinin (TDSYB) Tekirdağ ilindeki büyükbaş hayvancılık işletmelerine yıllar itibariyle sağlamış olduğu katkılar incelenmiştir. Ayrıca ildeki mevcut durum üye ve üye olmayan işletmeler arasında bir karşılaştırma yapılarak, Türkiye geneli ile kıyaslanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda soy kütüğüne kayıtlı işletme ve sığır sayısının hızlı bir şekilde yükseldiği, ayrıca soy kütüğü işletmelerinde işletme başına düşen ortalama sığır sayısının da yıllar itibariyle artış gösterdiği saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Tekirdağ, İşletme Yapısı, Süt Verimi, Laktasyon Süresi, Servis Periyodu

Development Process and Current Situation of Enterprises Which Are Member of Cattle Breeders' Association of Tekirdag

The aim of this study was carried out the effect of Tekirdag Cattle Breeders Association to improve dairy cattle breeding farms in Tekirdag by years. Moreover, current dairy farms which were member and non member of the Tekirdag Cattle Breeders Association were compared by structural type and data's. For evaluation of effect levels; both of groups were compared with general status of Turkey. According to research findings, it was determined that number of total numbers members and registered cattle increased rapidly, moreover average cattle number for per member dairy farms by years.

Keywords: Tekirdağ, Farm Structure, Milk Yield, laktation length, services period.

Giriş

Türkiye'de artan nüfusun meydana getirdiği talep ve yükselen sosyo-ekonomik refah, hayvansal üretimin arttırılmasını gerekli kılmaktadır. Ayrıca, dış satıma yönelik potansiyelinde bulunması hayvancılığın önemini daha da arttırmaktadır.

Türkiye'deki mevcut tarımsal işletmelerin %96,42'si hem bitkisel hem de hayvansal üretim yapmakta olup, %3,6'sı sadece hayvansal üretim yapmaktadır. Türkiye'nin işletme başına düşen büyükbaş hayvan sayısı 3,9 baş olup, bu oranlar hayvancılığı gelişmiş ülkelerin sahip olduğu oranlara göre oldukça düşüktür (Önal ve Özder, 2008).

Toplam sağılabilir hayvan varlığımız bakımından ülkemiz diğer AB ülkelerine nazaran sayı olarak ön sıralarda yer almaktadır. Dünya sığır varlığının yaklaşık %0,7'sini ülkemiz sığır varlığı oluşturmaktadır. AB üyesi ülkelerden Fransa, Almanya ve İngiltere'den sonra hayvan varlığı bakımından ülkemiz 4. sırada bulunmaktadır (Önal, 2005).

Bu çalışmada TDSYB'nin Tekirdağ ilindeki büyükbaş hayvancılık işletmelerine yıllar itibariyle sağlamış olduğu katkılarının ortaya konması; ayrıca ildeki mevcut durum üye ve üye olmayan işletmeler arasında bir karşılaştırma yapılarak, Türkiye geneli ile kıyaslanması amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Materyal

Araştırma materyalini, Tekirdağ İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'ne (TDSYB) üye tüm işletmeler ve bu işletmelere ait 1995 – 2006 yılları arasındaki kayıtlı işletme bilgileri oluşturmaktadır.

Yöntem

İşletme ve sığır sayıları; Üye işletme ve sığır sayıları e-ıslah (Soykütüğü ve Önsoykütüğü Sistemi) veri tabanından alınarak oluşturulmuştur. Üye olmayan işletme ve sığır sayıları ise Veteriner Bilgi Sistemi (VetBis) veri tabanı ve Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TÜİK)

alınan genel işletme ve sığır sayılarından üye işletmelere ait işletme ve sığır sayıları çıkartılarak elde edilmiştir.

Servis periyodu, laktasyon süreleri ve 305 gün laktasyon verimleri; Tekirdağ ilinde saptanan tüm veriler, e-ıslah (Soykütüğü ve Önsoykütüğü Sistemi) veri tabanından alınmıştır. Türkiye ortalamaları ise yine e-ıslah veri tabanında Türkiye genelinde saptanmış bulunan verilerin ortalamaları, Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği'nden (TDSYMB) alınarak elde edilmiştir. Elde edilen bu veri setleri SPSS istatistik paket programında değerlendirilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

2002 ve 2006 yılları arasında Türkiye'de mevcut işletme sayılarında %50 artış gözlenirken, 2000 ve 2006 yılları Tekirdağ ilinde %41 artış gözlenmiştir. 2002 yılında Tekirdağ

ilindeki işletmeler, Türkiye'deki mevcut işletmelerin %1,11'ini oluşturmakta iken 2006 yılında ise bu oran biraz azalarak %1'e gerilemiştir (Çizelge 1).

Türkiye'de 2006 yılı itibariyle 4.187.931 başı inek olmak üzere 10.871.364 baş sığır bulunmakta olup, Türkiye'deki inek sayısının %1,38'i ve sığır sayısının ise %1,21'i Tekirdağ ilinde bulunmaktadır. 2000 ve 2006 yılları arasında Türkiye'de inek sayısı %26 azalırken Tekirdağ ilinde ise %26 oranında artış göstermiştir. Aynı yıllar arasında sığır sayısı ise Türkiye'de %1 oranında artış gösterirken Tekirdağ ilinde bu artış %34 oranında olmuştur (Çizelge 1). 2002 yılında mevcut işletmelerin soy kütüğüne katılım oranı Türkiye'de %0,80 ve Tekirdağ ilinde ise %3,44'tür. 2006 yılında bu oranlar Türkiye'de %2,81'e ve Tekirdağ ilinde ise %8,16'ya yükselmiştir. (Şekil 1).

Çizelge 1. Türkiye ve Tekirdağ ilindeki genel işletme ve hayvan sayıları (baş).

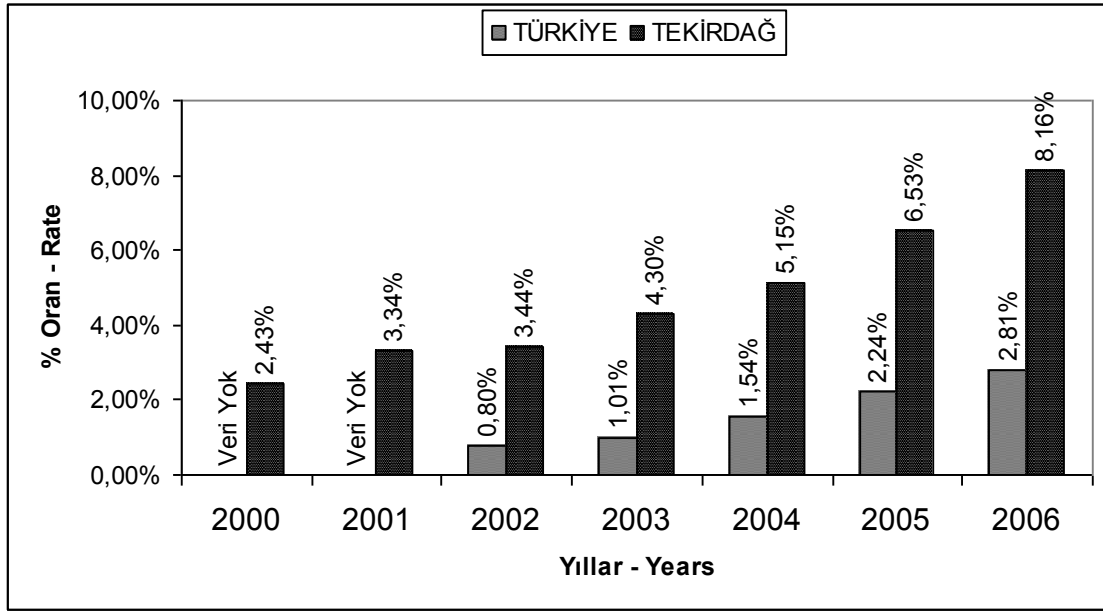
Table 1. Numbers of dairy farms and animals in Turkey and Tekirdag (Heads).

Yıllar Years	İşletme Sayısı Numbers of Dairy Farms			Sığır Sayısı Numbers of Cattle			İnek Sayısı Numbers of Dairy Cow		
	Türkiye	Tekirdağ	(%)	Türkiye	Tekirdağ	(%)	Türkiye	Tekirdağ	(%)
2000	0*	17.400	0*	10.761.000	97.559	0,91%	5.279.569	45.876	0,87%
2001	0*	17.789	0*	10.548.000	111.620	1,06%	5.085.814	54.054	1,06%
2002	1.642.355	18.240	1,11%	9.803.498	107.705	1,10%	4.392.568	47.913	1,09%
2003	1.831.983	20.019	1,09%	9.788.102	111.510	1,14%	5.040.362	61.456	1,22%
2004	2.106.020	21.278	1,01%	10.069.346	115.397	1,15%	3.875.721	51.508	1,33%
2005	2.389.504	22.801	0,95%	10.526.440	127.578	1,21%	3.998.097	55.134	1,38%
2006	2.463.600	24.516	1,00%	10.871.364	131.174	1,21%	4.187.931	57.848	1,38%
Değişim Changes	+ 50%	+ 41%		+ 1%	+ 34%		- 26%	+ 26%	

Kaynak; (Anonim,2007a), (Anonim,2007d) (*) Veri Yok

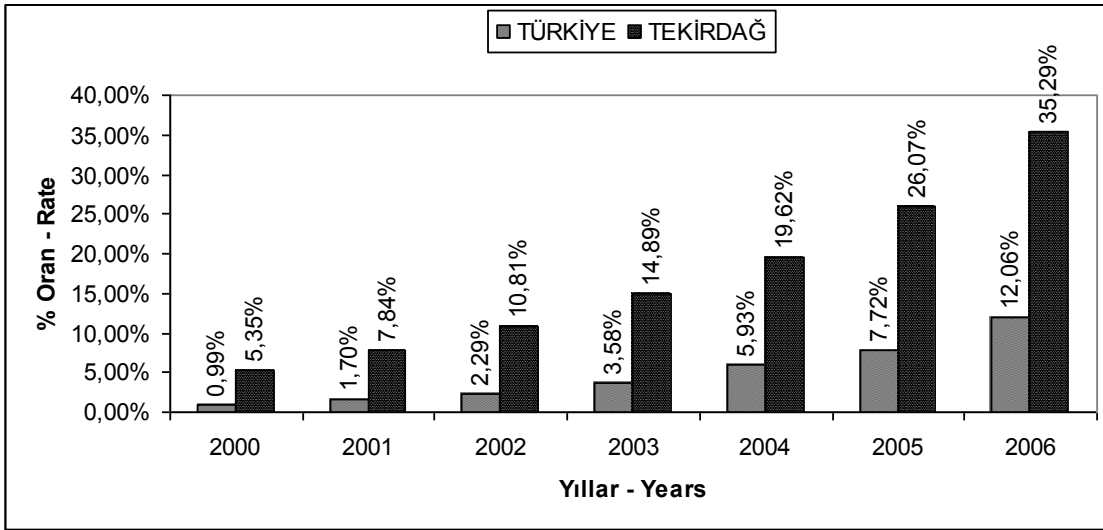
Şekil 2'de görüleceği üzere Türkiye'de ve Tekirdağ ilinde bulunan mevcut işletmelerde ki sığırların soy kütüğüne katılımlarında yıllar itibariyle artış gözlenmiştir. Söz konusu yıllar itibariyle Tekirdağ ilindeki soy kütüğüne katılım oranları Türkiye geneline göre yüksek olmuştur.2000 yılında sığır mevcudunun soy kütüğüne katılım oranı Türkiye'de %0,99 ve Tekirdağ ilinde ise %5,35'tir. 2006 yılında bu oranlar Türkiye'de %12,06'ya ve Tekirdağ ilinde ise %35,29'a yükselmiştir (Şekil 2).

TDSYMB'ne ve TDSYB'ne üye işletmelerin ortalama inek ve sığır sayıları üye olmayan işletmelere nazaran yüksektir. 2000 yılında ortalama sığır sayısı TDSYMB üye işletmelerinde 12,78 baş ve TDSYB üye işletmelerinde 12,35 baş iken, 2006 yılında ortalama sığır sayıları TDSYMB üye işletmelerinde 18,91 başa ve TDSYB üye işletmelerinde ise 23,14 başa yükselmiştir (Çizelge 2).

Şekil 1. Türkiye ve Tekirdağ'daki mevcut işletmelerin yıllara göre Soy kütüğüne katılım oranları (%).

Figure 1. The rates for registration of current dairy farms to heard book by years in Turkey and Tekirdag (%).

Şekil 2. Türkiye ve Tekirdağ'daki sığır varlıklarının yıllara göre soy kütüğüne katılım oranları(%).

Figure 2. The rates for registration of animal stock to heardsbook by years in Turkey and Tekirdag (%).

2006 yılında TDSYMB üyelerinin ortalama servis periyodu süresi 110 gün iken, aynı yıl TDSYB üyelerinin ortalama servis periyodu süresi 105,60 gün olarak saptanmıştır (Çizelge 3).

Şekil 3'te görüleceği üzere 2006 yılında tüm laktasyonlar da TDSYB üyelerinin laktasyon

süresi ortalamaları, TDSYMB üyelerinin laktasyon süresi ortalamalarının altında kalmıştır. Laktasyon sayısı arttıkça hem TDSYMB hem de TDSYB üye işletmelerinin laktasyon süresi ortalamaları düşmüştür.

Çizelge 2. Türkiye ve Tekirdağ ilinde Damızlık Birliğine Üye Olmayan İşletmelerde işletme başına düşen hayvan sayıları (baş).

Table 2. Numbers of animals per dairy farm, which are nonmembers of Dairy Cattle Breeders Association in Turkey and Tekirdag (Heads).

		İşletme Başına Düşen Ortalama Hayvan Sayıları Average Numbers of Animals Per Dairy Farms			
		Ortalama İnek Sayısı Average Numbers of Cows		Ortalama Sığır Sayısı Average Numbers of Cattles	
		Soy Kütüğü Heardsbook	Diğer Other	Soy Kütüğü Heardsbook	Diğer Other
2000	Türkiye	5,18	0*	12,78	0*
	Tekirdağ	5,30	2,57	12,35	5,44
2002	Türkiye	7,27	2,64	17,10	5,88
	Tekirdağ	8,04	2,43	18,57	5,45
2004	Türkiye	7,61	1,75	18,45	4,57
	Tekirdağ	8,13	2,11	20,68	4,60
2006	Türkiye	8,87	1,49	18,91	3,99
	Tekirdağ	9,38	1,74	23,14	3,77

(*) Veri Yok

Çizelge 3. TDSYMB ve TDSYB'ne kayıtlı işletme, inek, sığır sayıları (baş) ve servis periyodu ortalamaları (gün).

Table 3. Numbers of cows, cattles (heads) and average service period (Day) in dairy farms which are members of TDSYMB and TDSYB organisations.

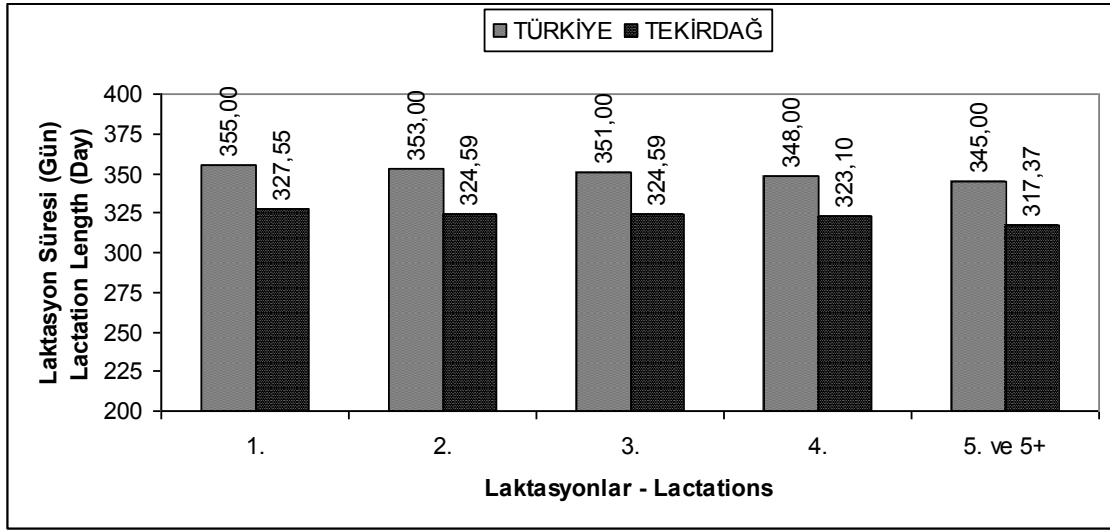
		İşletme Sayısı Numbers of Dairy Farms	Sığır Sayısı Numbers of Cattles	İnek Sayısı Numbers of Cows	Servis Periyodu Services Period
2000	TDSYMB	8.364	106.931	43.329	196,00*
	TDSYB	422	5.215	2.238	103,65*
2002	TDSYMB	13.120	224.306	95.385	187,00
	TDSYB	627	11.645	5.043	104,33
2004	TDSYMB	32.353	596.813	246.209	164,00
	TDSYB	1.095	22.641	8.902	106,13
2006	TDSYMB	69.302	1.310.625	614.697	110,00
	TDSYB	2.000	46.289	18.753	105,60

Kaynak; (Anonim,2007b), (Anonim,2007c) (*)2000 yılı ve öncesi saptanan verilerin ortalaması

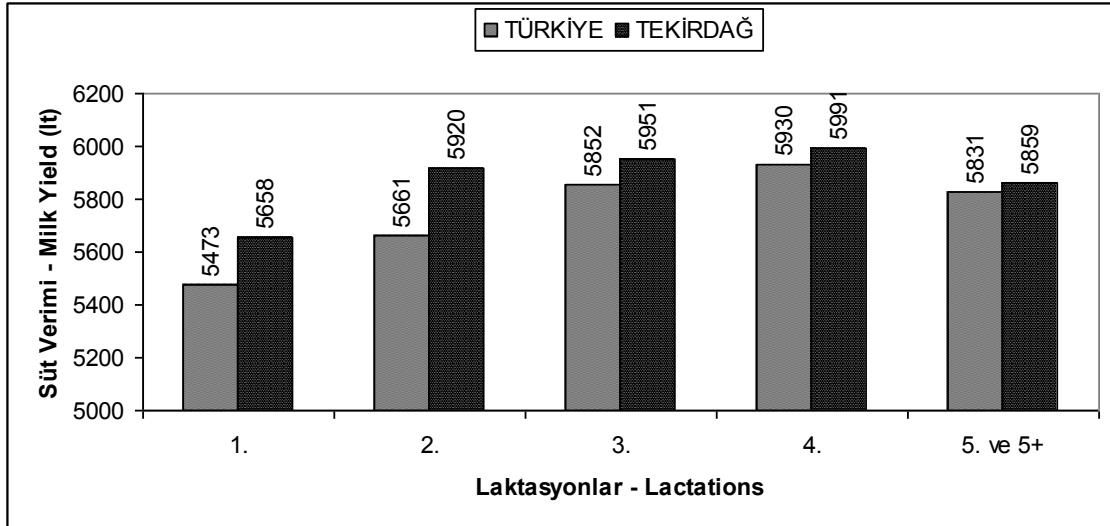
Şekil 4'te görüleceği üzere 2006 yılında tüm laktasyonlarda TDSYB üyelerinin 305 gün süt verimi ortalamaları, TDSYMB üyelerinin 305 gün süt verimi ortalamalarının üzerindedir. Laktasyon sayısı arttıkça 4. laktasyona kadar hem TDSYMB işletmelerinde hem de TDSYB işletmelerinde 305 gün süt verimi ortalamaları yükselmiştir. Fakat 5. ve üzeri laktasyon ortalamalarında ise 4. laktasyon ortalamalarına göre bir gerileme olmuştur.

2006 yılında TDSYMB soy kütüğüne 69.302 işletme, 614.697 baş inek ve 1.310.625 baş sığır kayıtlı olup, bunlardan 2000 işletme, 18.753 baş inek ve 46.289 baş sığır TDSYB bünyesinde

bulunmaktadır (Çizelge 3). Yine 2006 yılında TDSYMB soy kütüğüne kayıtlı işletmelerde işletme başına düşen ortalama inek sayısı 8,87 baş ve sığır sayısı 18,91 baş olup, aynı yıl TDSYB soy kütüğü işletmelerinde ortalama inek sayısı 9,38 baş ve sığır sayısı 23,14 baştır (Çizelge 2). Nitekim Akman ve Özder (1992)'de bölgede yaptıkları çalışmada işletme başına düşen inek sayısını 10,68 baş olarak bildirmişlerdir. Hatay ili ve çevresinde yapılan çalışmada işletme başına düşen ortalama inek sayısını 4,2 baş (Tapkı, 1996), Uşak ili ve ilçelerinde yapılan çalışmada işletmelerin

Şekil 3. Soy kütüğü işletmelerinde 2006 yılı itibariyle laktasyon süreleri ortalamalarının dağılımı(gün).
Figure 3. The average lactation periods of dairy farms in heards book by 2006 year (Day).

Şekil 4. Soy kütüğü işletmelerinde 2006 yılı itibariyle 305 gün laktasyon verimleri ortalamalarının dağılımı (lt).
Figure 4. The average 305 days lactation milk production in heards book by 2006 year (lt).

%62'sinde ortalama inek sayısının 10 baş (Köse, 2006), Edirne ili ve ilçelerinde yapılan araştırmada ise işletme başına düşen ortalama inek sayısının 10,18 baş ve sığır sayısının ise 20,61 baş (Erdoğan ve ark., 2006) olduğu bildirilmiştir. Önal ve Özder (2008)'de Edirne ili ilçelerinde yapmış oldukları bir çalışmada işletme başına düşen ortalama hayvan varlığı dikkate alındığında, işletmelerin %26,3'ünde 11-20 baş, %33,3'ünde 21-30 baş, %28,1'inde 31-50 baş ve %10,5'inde 51-100 baş sığır bulunduğunu bildirmişlerdir. Tekirdağ ili ve ilçelerinde yapılan bir araştırmada ise işletmelerin %36,4'ünün 11-20 baş ve yalnızca %2,3'ünün 51-100 baş toplam

hayvan varlığına sahip oldukları bildirilmiştir (Özder ve Önal, 2007).

Servis periyodu uygulamada ortalama 100 gün olarak kabul edilir. Bu sürenin 110-115 günü aşması önemli bir sorun olduğunun kanıtıdır (Şekerden ve Özkütük, 2000). Çizelge 3'te görüleceği üzere hem TDSYMB işletmeleri ortalaması hem de TDSYB işletmelerinde servis periyodu ortalaması 100 günü geçmiş durumdadır. Ancak TDSYB işletmeleri ortalaması yapılan çalışmalarda belirtilen sorun teşkil etmeyecek ölçüler içerisinde kalırken, TDSYMB işletmeleri ortalaması sorun teşkil edebilecek sınırdadır.

Gerek TDSYMB gerekse TDSYB işletmelerinde servis periyodu süresi ortalamasının daha da artması ekonomik kayıpların üst düzeye çıkmasına sebep olacaktır.

TDSYB'ne kayıtlı soy kütüğü işletmelerinde 2006 yılında 1., 2., 3., 4. ve 5. ve üzeri laktasyonlar da sırasıyla laktasyon süresi ortalaması 327,55 gün, 324,59 gün, 329,59 gün, 323,10 gün, 317,37 gün olarak, sırasıyla 305 gün süt verim ortalaması ise 5658 litre, 5920 litre, 5951 litre, 5991 litre, 5859 litre olarak belirlenmiştir. Yavuz (1994)'te Tekirdağ, Edirne, Kırklareli, İstanbul ve Çanakkale illerini kapsayan bir çalışmada laktasyon süresini

sırasıyla 317,02 gün, 317,74 gün, 309,52 gün, 325,40 gün, 294,84 gün olarak, laktasyon süt verim ortalamasını ise sırasıyla 5012 kg, 5019 kg, 5084 kg, 5145 kg, 4722 kg olarak saptamıştır. Ayrıca, Çukurova bölgesinde Siyah-Alaca sığırlar üzerinde yapılan bir çalışmada 1. laktasyon gerçek süt verim ortalamasının 3043 kg ve laktasyon süresinin 279,40 gün olarak, Hatay ilinde Siyah-Alaca sığırlar üzerinde yapılan bir çalışmada ise 305 gün süt verim ortalaması 4047 kg ve laktasyon süresi 292 gün olarak tespit edilmiştir (Özcan ve Pekel, 1976; Öztürk ve Pekel, 1986).

Sonuç

TDSYB'ne kayıtlı soy kütüğü işletmelerinde işletme başına düşen hayvan sayılarına bakıldığında ülke ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Ancak karlı bir hayvancılık yapmak için işletme başına düşen hayvan sayılarının artırılması gerekmektedir.

Ülkemizde ve Tekirdağ ilinde soy kütüğüne kayıtlı hayvan sayısı yıllar itibariyle artış göstermekte olup, 2006 yılı itibariyle Tekirdağ ilindeki katılım oranı ülke geneline göre yüksek olmuştur. Ancak soy kütüğüne kayıtlı hayvan sayılarının artırılması gerekmektedir. Bunun

için Devletin Tarım Politikası içerisinde yer alan soy kütüğü işletmelerine hayvancılık desteklemelerinde farklı fiyat uygulayarak özendiricilik sağlama uygulamasına gelecek yıllarda da devam etmelidir.

TDSYB'ne kayıtlı soy kütüğü işletmelerinin döl ve süt verim ortalamaları, TDSYMB soy kütüğü işletmeleri ortalamalarına göre yüksek olduğu aşikardır. Bu itibarla bölgeye hayvan giriş çıkışları sıkı denetim altına alınmalı ve bölge ülkemizin damızlık merkezi haline getirilmelidir.

Kaynaklar

- Akman, N. ve M. Özder, 1992. Tekirdağ İlinde İthal İneklerle Çalışan İşletmelerin Sorunları, Trakya Bölgesi 1. Hayvancılık Sempozyumu. Hasat Yayıncılık, 8-9 Ocak 1992. Tekirdağ. S:51-61
- Anonim. 1993. SPSS For Windows Advanced Statistics Release, 6.0, 578sf. 1993.
- Anonim. 2007a. TKB Tekirdağ İl Tarım Müdürlüğü, Veteriner Bilgi Sistemi (Vetbis).
- Anonim. 2007b. Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği, Soykütüğü ve Önsoykütüğü Sistemi (e-İslah). Ankara.
- Anonim. 2007c. Tekirdağ Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği, Soykütüğü ve Önsoykütüğü Sistemi (e-İslah). Tekirdağ.
- Anonim. 2007d. Hayvancılık İstatistikleri. Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara. Erdoğan, G., K. Özcan, ve T. Terlemez, 2006
- Soykütüğü İstatistikleri. Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği Dergisi. Ankara. 32: 21-27
- Köse, K. 2006. Uşak İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Kayıtlı İşletmelerin Genel Yapısı. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 84s.
- Önal, A.R. 2005. Trakya'da Özel Bir Süt İşleme Tesisi Tarafından Değerlendirilen Çiğ Sütlerin Somatik Hücre Sayısı ve Bazı Bileşenlerinin Tespiti. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 102s.
- Önal, A.R. ve M. Özder, 2008. Edirne İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Üye İşletmelerin Yapısal Özellikleri. Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi. 5(2):197-203.
- Özcan, L. ve E. Pekel, 1976. Çukurova Bölgesi Tarım İşletmelerinde Yetiştirilen Siyah – Alaca Sığırların Döl ve Süt Verimi ile Vücut Özellikleri Üzerine Araştırmalar. Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yıllığı, 7(4): 257-273
- Özder, M. ve A.R. Önal, 2007. General Structure of the Dairy Farms That Members of Cattle Breeders Association in Tekirdag. 3rd Joint Meeting of the Network of Universities and Research Institutions of Animal Science of the South Eastern European Countries, Thessaloniki 10-12 February 2007. <http://balmimalcon.nku.edu.tr/yunanistan/1/OzderM.2.2007.pdf>
- Öztürk, K. ve E. Pekel, 1986. Entansif Süt Sığırcılığı Uygulamalarında Hatay İli Siyah – Alaca Sığır Popülasyonu Süt Verimi. Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi, 1(2): 45–59.

- Şekerden, Ö. ve K. Özkütük, 2000. Büyükbaş Hayvan Yetiştirme Ders Kitabı. Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi. Adana. No: C-122s
- Tapkı, İ. 1996. Hatay İli ve Çevresinde Süt Sığırı Yetiştiriciliği ve Sığır Besiciliği Yapılan Tarım İşletmelerinin Teknik, Ekonomik ve Yapısal Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 71s.
- Yavuz, E. 1994. Trakya Bölgesine Tarım Kredi Kooperatiflerince İthal Edilen Siyah Alaca Süt Sığırlarının Bazı Süt ve Döl Verim Karakteristikleri Üzerine Araştırma, Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 47s.